Michel Tournier / “Veda Yemeği” kitabından bir bölüm…

Lucie ya da gölgesiz kadın

"Kadınlar erkekler kadar zekidir, ama onlardan daha çatlaktırlar" dedi Fabienne. Çünkü zekâ diye bir şey varsa, bir de nasıl diyeyim, zekâdan yoksunluk diye bir şey vardır. Ama burada bir ayrım yapmak zorundayız. Hiç düşünmeden budalalık* der geçeriz. Evet, budalalığın bir zekâdan yoksunluk olduğu doğru. Ama zekâdan yoksunluğun tek biçimi bu değil. Budalalık," sözcüğün kendisinden de anlaşılabileceği gibi, hayvanın, daha doğrusu insanla karşılaştırılan hayvanın ayırt edici özelliğidir. İnsanla karşılaştırıldığında fare, tilki, kedi, köpek hatta şempanze budaladır. Ama birtakım testlerle bu

* Fransızcada "budalalık" anlamında kullanılan "betise" sözcüğü "bete" (hayvan) sözcüğünden türemiştir, (ç.n.)
** Sözcüğün Fransızca'daki aslına ithafen. (ç.n.)

hayvanların zekâsı ölçülebilir. Bir nicelik sorunu söz konusudur burada. Dolayısıyla bir maymun ile bir geri zekâlının zekâ yüzdeleri aynı olabilir. Yalnız şu farkla: Söz konusu maymun, maymunların doğal ortamına salıverildiğinde tam bir uyum ve yaşama gücü gösterirken, toplumsal hiçbir normal ortam bir geri zekâlının yardımsız yaşamasına göz yummaz.

"Demek ki hayvan budalaysa, bunun sebebi yalnızca zekâ eksikliğidir. Harcıâlem bir şey söylemediğimi sanıyorum. Çünkü hem orta ya da yüksek bir zekâ düzeyine sahip olup, hatta deha olup hem de budala olmak pekâlâ mümkündür: Burada olumsuzluktan çok, budalalığın olumlu bir biçimi söz konusu. Şunu söylemek istiyorum aslında: Zekânın yanında, sanki onunla rekabet halinde, onun denetiminden kaçan, hatta onu denetleyen bazı güçler, itkiler, fantazmalar vardır. Budalalığın bu olumlu biçimine halk dilinde *çatlaklık* denir ve doğrusu bu sözcüğün kökeni oldukça öğreticidir. *Çatlak* ya da yarık aslında kadının cinsel organını belirtir. Michelet bu kadar baştan çıkarıcı bir şeyin budalalıkla eşanlamlı sayılmasına şiddetle karşı çıkıyordu. Tanılıyordu oysa. Bir kadının mahremiyetine girmiş olsaydı, halk dilinin dehasını takdir ederdi. Kadının en belirgin özelliği, erkeğinkinin her bakımdan dengi bir beyne sahip olmasının yanı sıra, zaman zaman beyninin yerine geçen bir yarığa da sahip olmasıdır. Bir kadınla yaşayan her erkek, beynin yerine geçen kadın vajinasının çıkardığı sesi kısa zamanda öğrenir. Belki de bu durumda *çatlak, çatlaklık, çatlatmak* yerine, *am, amcık, amcıklık, amcıklaşmak* demek daha doğru olacak. Denilebilir ki, erkeğin de bir cinsel organı var ve pekâlâ bu organ da, tıpkı kadında olduğu gibi, erkeğe zekâsını unutturabilir. Ama erkeğin cinsel organı kadınınkinden daha az "eştözlüdür". Vücudunun içine gömülmemiştir; tersine, sanki kazara iliştirilmiştir. Neredeyse toplumsal bir simgedir, tıpkı sakal gibi; ve erkek, çoğu zaman toplumun baskısı yüzünden cinsiyetine göre davranır. Onu bir "erkek gibi" davranmaya, "onurunu kan dökerek koruma"ya ve buna benzer saçmalıklara zorlayan toplumdur. Hiç kuşkusuz, en çok da arabasının direksiyonuna geçtiği zaman, zekâsını tamamen unutup "erkeklik"ini hatırlamaktadır. Ama burada da toplumsal etken ağır basar.

"Kadının vajinasının zekâsı üzerindeki egemenliği, Ortaçağ'da müthiş matrak ve zekice bir şekilde açıklanıyordu. Önce, vajinanın kadının göbek altı bölgesine saklanmış ve normal olarak erkeğin spermiyle beslenen küçük bir hayvan olduğu öne sürülüyordu. Aşk yapılmadığı zamanlarda aç kalan vajina tıpkı kurdun ormana dalması gibi deliğinden çıkıyor ve kadının vücudunda dolaşarak rızkını arıyordu. Peki, bir kadının vücudunda sperme en çok benzeyen şey nedir? Beynindeki grimsi maddedir elbette. Kadının kafasına ulaşan vajina onun beynini yemeye başlıyor. O zaman kadın saçma sapan şeyler yapıyor, "amcıklaşıyor"du.

- Hiç kuşkusuz, hiç kuşkusuz, diye söze karışıyor Ambroise, "amcıklık" budalalığın olumlu biçimini oluşturur, ama asıl olumlu yanını, yani ortaya koyduğu zenginliği belirtmeden geçemeyiz. Öyle ki, zekâ dolu, yani amcıklığın semtine uğramamış kadın ve erkeklerin zavallı hayaletlerden başka bir şey olmadıklarını söyleyebiliriz. Chamisso'nun* ünlü kahramanı Peter Schlemihl'i, hani şu gölgesini şeytana satan adamı hatırlıyor musunuz? Gölgesini -ilk bakışta hiçbir şeyi- bir servet karşılığında şeytana bırakmakla onu aldattığını sanmıştı. Oysa ruhundan yoksun kalmıştı ve önüne çıkan herkeste korku uyandırıyordu. Gölgesinden yoksun bırakılmış bir kadınsa daha da mutsuzdur, çünkü her şeyini yitirmiştir. Kadın, erkeğin gölgesidir ve erkek bu gölgede yaşamak ister; yaşamak ister, çünkü sıcaklık ve renk oradan gelir. Işık, ağaçların yapraklarının büyümesini sağlar, buna karşılık köklerin gelişmesine engel olur ve bunlar ancak geceleyin daha derinlere ilerleyebilirler. Goethe'yi ve onun yapıtının en önemli bölümü saydığı renkler kuramını aklımızın bir köşesinde tutalım.

"Newton'a göre ışık tayfın yedi renginden oluşur. Oysa bu Goethe'nin hiçbir zaman kabul edemeyeceği utanç verici bir iddiadır. Işık, saflığın, yalınlığın, türdeşliğin doruğudur. Her biri kendisinden çok daha koyu renklerin karışımından doğabilmesi mümkün mü? Hayır, ışık ilktir, özgündür, sonsuzdur. Renklerin doğabilmeleri için, kristal ya da gökyüzündeki atmosfer gibi bulanık bir ortamda filtre edilmeleri gerekir. Renkler ışığın ıstırapları, tutkuları

* Albert von Chamisso de Boncourt, Alman yazar (1781-1838). (ç.n.)

ve eylemleridir; çünkü biri olmadan öbürü de olmaz. Bir dağdan ileri doğru akan duru ve aydınlık şelale, onu karanlığa ve karmaşık çalışmalara sürükleyen bir türbin tarafından tutulmuyor mu? İnsana gelince, renklerini özündeki karanlık çekirdeğe borçludur o.

"Modern fizik, Newton'un renge göre bileşik ve ikincil olan ışığını haklı çıkardı. Ama bütün resim tarihinin Goethe'den ve onun çok renkli gölgesinden yana çıktığını göstermek hiç de zor değil. Resim tarihinin doruklarında *Kayalıklardaki Meryem'in* ışık-gölge dağılımını yaratan Leonardo da Vinci, gece sahneleriyle ünlü Rembrandt, dünyayı bir mahzenin dibindeki ışık deliğinden süzülen ışıkla yeniden yaratan Caravaggio, morumsu gölgeleriyle izlenimciler yer almıyor mu?

"Çocukluğumda, hâlâ safça sorumluluğunu taşıdığım ve ışık, gölge ve renkler arasındaki o ilişkileri hoyratça açığa çıkaran acı bir olay geçti başımdan. Bu öykünün kadın kahramanının adı Lucie değil, bu adı hem sırrımı gizlemek hem de *Lucie* adı aydınlatmak anlamındaki *elucider* fiilinden geldiği için ve bir bakıma ölüme yol açan, tehlikeli bir aydınlatmanın öyküsü olduğu için ben koydum."

Lucie ya da gölgesiz kadın

Demek Lucie diyeceğim ona. Benim metresimdi ve kendisini seviyordum. Şunu hemen belirteyim ki o sırada on yaşındaydım. O rengârenk yünlü elbiselerini ya da Çingene usulü uzun, siyah, geniş eteklerini, fularlarını, deniz kabuklarından yapılmış kolyelerini, balerin pabuçlarını (onu hiçbir zaman şu iğrenç yüksek topuklu pabuçlarla görmedim!) unutmayacağım. Çıplak ve bronzlaşmış bacakları, yüzlerimizin hizasına kadar yükselen masanın altında etten, kalın, kusursuz ve tatlı bir sütun meydana getiriyordu. Özellikle, Aziz Yuhanna gecesinde şenlik ateşinin başında dans etmek için başına taktığı kır çiçeklerinden örülmüş tacı asla unutmayacağım. Bazen başının etrafında topladığı, bazen de sırtına salıverdiği bir saç örgüsü vardı. Resimlerle süslü kocaman bir Slav halk masalları kitabım olduğundan onu bir Rus kızına ya da Ukraynalı bir kıza,

kısacası egzotik birine benzetiyordum.

Metresimdi dediğimde belki de beni yeterince anlamadınız. Son derece ilginç, Fransızcada evli bir erkeğin birlikte olduğu öteki kadını belirtmek, kısacası ikinci karısını tanımlamak için kullanılan bu sözcük, ilkokul çocuklarını eğitmekle yükümlü öğretmenler için de kullanılıyor. Neden diyecek olursanız, bakın, büyük çocukları eğitenler için "hoca" sözcüğü kullanılır. Bir çocuğun tanıdığı ilk kadın elbette ki annesidir. Okulda karşısına çıkan öğretmen onun hayatındaki ikinci kadındır, yani metresi. Ve çocuğun bu hanıma dalgınlıkla anne dediği çok görülmektedir. Ne yani, insanı ipe götürecek bir hata mıdır bu? İnsan kendi kendine bu soruyu sorabilir. Eskiden bir gelenek vardı, nedense ilkokul öğretmenleri sıska mı sıska, güzellikten nasibini almamış, kelebek gözlüklü, saçı topuzlu bir kız kurusu olarak betimlenirdi. Bu imgeye karşı çıkmaya tamamen hazırım, ama benim Lucie'min hikâyesi böylece ortaya çıkabilecek her türlü karışıklığı önlemenin daha sağduyulu olacağını kanıtlayabilir belki.

Evet, on yaşındaydım ve öğretmenimi seviyordum. Onun gönlünü kazanmak için yapmayacağım şey yoktu. Sınıfın ne ayaklı kütüphanesi ne de tembel tenekesiydim, vasat bir öğrenciydim, bu yüzden de dikkat çekecek bir yanım yoktu, bu iş kolay değildi. Kaldı ki, yalnızca ben değil, sınıfta tüm çocuklar aynı şeyi düşünüyor, bu konuda büyük bir çaba gösteriyorlardı. Her şey, Lucie'ye ait olacak kadar ayrıcalıklı, saygın, bambaşka varlıklar olduğumuza inandırıyordu bizleri. Amacıma ulaşmak için Sophie'yi kullandım. Bizim sınıftan bir kız arkadaştı. Lucie'nin kızıydı, ayrıca Lucie'nin, ondan küçük Tibo ve Tijoli adlarında iki de oğlu vardı. Ne var ki öğretmen Lucie ile anne Lucie arasında bir duvar çekilmiş gibiydi. Çünkü, açıkça görülüyordu ki, Sophie, kendisini "öğretmen"ine bağlayan akrabalık bağını tümüyle ortadan kaldırıp ona seslenirken tıpkı bizlerin yaptığı gibi "Madam" diyordu.

Lucie'nin, kızı tarafından yeni baştan "anne" diye çağrılmasını sağlayan başkalaşımına katılmak için derslerden sonra uzun bir süre Sophie'ye eşlik etmeyi saplantı haline getirdim. Bana öyle geliyordu ki, söz konusu başkalaşım benim için de geçerliydi ve böy-

lece, cennet olarak tasarladığım ve bana tamamen yasak olan bir mahremiyetin eşiğinden adımımı atmış olacaktım. Oysa Lucie ile ailesinin oturdukları eve -bir zamanlar geçit bekçilerinin kaldığı eski bir evdi- gitme fırsatını ancak iki kez bulabilmiş olmam, kocası Nicolas'ın yaptığı, bitkileri betimleyen suyeşili tabloları kanı aralığından şöyle bir görebilmem gösteriyordu ki Sophie şu sihirli sözü: "Açıl susam açıl"ı söyleyerek kapıları ardına dek açıp beni bu aileye sokmayı başaramayacaktı. Bunu boş yere bekliyordum. Bana kapıları açan, bir felaket olacaktı.

Ama çocukluk yaşamımın öbür kutbunu -ne yazık ki negatif kutbu- oluşturan kendi ailemi de anımsamam gerekiyor. Para. Bir insanın para ile olan ilişkisinin, Tanrı ile, kendi bedeniyle, karısıyla, annesiyle vb. olan ilişkilerinden çok daha derin, çok daha karmaşık olduğunu düşünüyorum. Babam çok para kazanıyordu. Fiziksel yaşamı için soluduğu hava ne kadar kaçınılmazsa, oluk oluk akan bu para da ruhsal yaşamı için o kadar önemliydi. Nasıl servet yapılır? Yanıtı basit. Çocukluğundan beri paradan başka bir şey düşünmemek yetiyor. Düşünmek, aslında bu sözcük yerinde seçilmiş sayılmaz. Bundan daha fazlası ve daha azı gerekiyor. Geleceğin milyarderi kendisine hiçbir zaman belli bir yaşam çizgisi belirlemeden, otomatik olarak tüm düşüncelerini ve tüm eylemlerini tek bir amaç doğrultusunda düzenler: Kazanç. Bu, sürekli bilinçaltı bir olay olarak kalacak derecede bütünleşmiş ve kökleşmiş bir reflekstir. Bu temel yönelmenin kimi zaman tanımlanabilir bir kökeni vardır. Babamda -ve kuşkusuz pek çok insanda- parasızlığın onda bıraktığı manevi bir yaraydı bu, hatta daha da kötüsü: Anne babasının, boş cüzdanın etrafında birbirlerini yiyişleri gibi aşağılayıcı bir manzaraya sık sık tanık olması. Başkaları gibi o da bundan yaşam boyu etkilendi. Evinde yaşadığı yoksulluğa duyduğu alçaltıcı kin, onu gölgesinden korkulan şirket patronu durumuna getirdi.

Bu şirketin yapısını da belirlemek gerekiyor, çünkü benim hikâyemde bu yapının önemli bir rolü var. Babam, o zamanki adıyla periferik* radyo istasyonunun ticari hizmetler servisinde memur olarak göreve başlamış. Periferik, yani ticari, çünkü o dönemde ulusal

* II. Dünya Savaşı sırasında ülke dışından yayın yapan radyo istasyonu, (ç.n.)

radyo ancak dinleyicilerin ödedikleri vergiyle besleniyordu. Biraz ilerledikten sonra rakip bir radyo istasyonunda ticaret müdürü olmuş, sonra kendi reklam ajansını kurmuştu. Reklamcılık, servet yapmanın en zarif ve en hızlı yollarından biri galiba. Satılacak ürünü, mutluluğun, güzelliğin, gençliğin, erotizmin, tatilin girdiği cennetsi bir yaşamla bütünleyerek kitleleri kendine çekmek... Baştan çıkarmak! Babam, davranışını ve ruhsal durumlarını bu sona uydurmasını ustalıkla bilmişti. Şiarı belki de şöyleydi: Baştan çıkarmak ya da ölmek. Fakat sanırım karakteri uygun olmasa, mesleğinde bunu bu denli eksiksiz gerçekleştiremezdi. Hatta karakterolojide, şu "Venüsyen" adı verilen yumuşak başlı, çatışmalardan kaçınan tiplerdendi. Çekici görünüş onda manevi yanın yerini tutuyordu ve gerçek bu güzel dekoru bozduğu, hatta tümüyle ortadan kaldırdığı zamanlar, elinde geriye yalnızca kin kalıyordu. Bu prens görünümünün çekiciliği karşısında önce adeta mest olup sonra düşlerini kurduğu bir evliliğin hemen ertesi günü madalyonun öteki yüzünü keşfeden bir genç kızın yaşadığı şaşkınlık gözlerimin önüne geldikçe içim paralanıyordu. Firmasının uydurduğu yalanlardan vicdanı huzursuz olan babamın mesleğinin verdiği ciddiyetle ve özel yaşamındaki -karısıyla oğlunun da doğal olarak paylaşmak zorunda bulundukları- ağırbaşlı sadelikle kendi gözünde sorumluluktan kurtulduğu söylenebilirdi. Aynı zamanda annemin ve benim, standartların üstünde bir yaşam biçimimiz vardı; bu arada bununla taban tabana zıt, saçmalığa varan bazı kurallara da uymak zorundaydık. Sürekli olarak elimizin altında bir arabamız ve şoförümüz vardı, ama pastanın yüzünü ancak pazar günü öğle yemeklerinde görebiliyorduk. Her türlü israf -özellikle de gıda konusunda- başlı başına bir drama yol açıyordu. Kışları iki kez Gstaad'a kayağa gidiyorduk, ama alışverişimizi yalnız ve yalnız bitişikteki süpermarketten yapmak zorundaydık. Evimizin aşçı ile hizmetçinin kaldıkları bir "müştemilatı"ı vardı, ama annemin tuvalet masasında bir gün olsun tanınmış bir markanın etiketini taşıyan bir parfüm görmemiştim. Uzunca bir süre, onun da kocası gibi bu garip debdebe-sadelik karışımına meraklı olduğunu düşünmüştüm. Ve eğer biraz daha olgun olsaydım, bunu, ailesinin kökeninin Kalvinci mezhebe

bağlı oluşuyla açıklardım. Protestanlığın, hani şu püritenliğin ve Amerikan kapitalizminin milyarları olduğu halde çileci bir yaşam süren insanların ortaya çıkmasına yol açan kolu olan mezhebe. Kocasının bu özel ve sıkıcı üslubuna görünüşte acı çekmeden uyuyordu. En ufak bir olay çıkarayım, ağlayıp sızlayayım bilmezdi. Geriye dönüp düşündüğümde sanırım, tükendi tükenecek haldeydi. Annemlerin odası evde girmemem gerektiğini bildiğim kutsal bir sunaktı adeta. Bunu nasıl bilebilirdim ki? Bu tabu çok küçük yaşta beynime öylesine kazınmıştı ki, tıpkı bir doğa yasası gibi uyuyordum ona.

Evet, tüm sevgi gösterilerinin, biraz canlı bir biçimde açığa vurulmuş tüm duyguların yakışıksız hareketler olarak nitelendirilebildiği bu garip ailede tükenmiş bir halde yaşıyordu annem. Ve bir gün, bu uyuşukluğu üzerinden atmak zorunda kaldı ve çekip gitti... Babamın tepkisindeki üzüntüyü, aşağılanmayı ve skandal korkusunu hâlâ kavrayabilmiş değilim. Eğer babamın az üzüldüğünü söylersem, ona karşı önyargılı olmakla suçlanırım. Annemin bu gidişini hizmetliler sayesinde öğrendim. Akşam yemeğine oturduğumda masada yalnızca iki kişilik servis vardı. Babam beni kendine doğru çekti, elini başıma koydu ve törensel bir sesle şöyle dedi: "Oğlum, annen seni terk etti." Bu sözler beni şaşırttı, çünkü annemin daha çok onu terk ettiğini anladığımı sanmıştım. Ama, kuşkusuz "Karım beni terk etti" gibi bayağı bir cümle onun ağzında biçimlenemezdi. Bundan alabildiğine incindim. Bu yemek boyunca süren suskunluk çok korkunç oldu. Babam, annemi mutlu etmeyi bilmediği bir yana, benimle diyalog kurmakta da aciz olduğunu gösteriyordu. İçerisinde yaşadığım ortamın duygudan yoksun olduğunu işte o akşam anladım. Yemeğin sonunda elmamı elime alıp odama döndüm. Göz kamaştırıcı bir yaz sonuydu. Hareketsiz parkın üzerine yavaş yavaş akşamın karanlığı çöküyordu. Annem gitmişti. Ya ben? Ne yapıyordum orada? Odam zemin kattaydı. Atladığım gibi, elmam elimde, Lucie'nin evinin yolunu tuttum.

Bizim evin tersine ışık, müzik ve kokudan geçilmeyen bir ev bulacağımı umuyordum. Onların evinin de karanlık, suskun olduğunu görünce şaşkına döndüm. Kapıya yaklaştım, ama daha elimi

zile götürmeme kalmadan, kapı kendiliğinden açıldı. Lucie oradaydı, geceliğinin aydınlık bir leke oluşturduğu alacakaranlıkta ayakta dikiliyordu. Bir ayrıntı hemen dikkatimi çekti ve bu bana çok çok önemli göründü: Saç örgüsü çözülmüştü, koyu renk bir saç yığını omuzlarını örtüyordu. Ne yapacağımı, ne diyeceğimi bilmeden elmamı uzattım, aldı. "Annem gitti" dedim. "İçeri gel!" dedi ve beni kolumdan tutup evin içine götürdü. "Nicolas çocuklarla annesinde. Yarın sabah dönecekler. Yemek yedin mi?" Aç değildim. Şu mucizeyle kendimden geçmiştim: Lucie yalnızca benimdi! Sadece sınıf değil, kendi ailesi de ortadan kalkarak bizi baş başa bırakmışlardı. Annemin kaçması bu büyük mutluluk için bir başlangıç değil miydi?

Ve karanlık bastırdı. Aradan saatler geçti, güçlü ama bulanık bir anı olarak anımsıyorum. Aradan o kadar zaman geçti ki! Daha sonra uyudum elbet. On yaşında bir çocuktan uyanık kalması beklenemezdi sanırım. Gece. Gecenin nelere kadir olduğu neden hâlâ açıklanamamıştı ki? İzin, vazgeçme, hoşgörü, kabul. Gece, yasakların ve kısıtlamaların topluca başkaldırısıdır. İşbirlikçi bir sessizliktir, temastır, aynı zamanda da ihlallerdir. Eğer hırsızlıklar, cinayetler, kumar, kaçmalar, fahişelik geceyi seçiyorsa, bunun tek nedeni karanlığın gözetimi güçleştirmesi değil, gecenin özü itibarıyla bir anarşi zamanı oluşundandır. Bu anarşiyi ben, eşini bir daha hiç tatmadığım bir mutlulukla Lucie'nin kollarında yaşadım. O gün bu gündür bu büyük aydınlanmanın gizemini düşünmekteyim. Sanıyorum ki dersleri ve varlığıyla tüm sınıfa dağıtma olanağı bulduğu sevecenlik sütünü doğrudan doğruya kaynağından içiyordum. Ama bu her şeyden önce bir gece sütüydü ve Lucie parıltısını kendinde sakladığı bu gölgeye borçluydu.

Okul hayatı, geç saatlere kalmadan yatmaya ve sabahın köründe kalkmaya alıştırmıştı beni. Gözlerimi açtığımda şafak sökmek üzereydi. Etrafımı, dağılmış saçları, gelişigüzel atılmış elleri, dolgun baldırları ve uçlarında barut rengi lekeleriyle memeleri, Lucie'nin yatağın üzerine enlemesine yayılmış iri esmer bedeni kuşatıyordu. Onun uykuda, benimse uyanık oluşumun yarattığı karşıtlıktan tedirgin olmuştum. Uyuyan kadın her şeyden habersizdir ve

gözleri açık olan yatak arkadaşından acımasızca uzaklaşır. Ulaşılmaz bir dünyaya çekilerek yatak arkadaşını dış dünyanın katlanılması zor aydınlığıyla baş başa bırakır. Yataktan süzülüverdim. Uyumakta olan metresime şöyle bir göz attıktan sonra yatak odasını terk etmek üzereydim ki, yerde, yatağın ayak ucunda, bir bebek ilişti gözüme; kalkarken düşürmüş olmalıydım. Alıp Lucie'nin yanına koydum. Yanılmıyorsam, eskinin hani şu tuhaf bir biçimde çeşitli öğelerden oluşmuş bebeklerinden biriydi bu, çünkü porselenden yapılmış sert ve yuvarlak başı cıvıl cıvıl renklere boyalı görünürken, tüylü kumaştan yapılmış, belli bir şekli olmayan ve dokundukça içine gömülen kabarık gövdesi grimsi bir renkteydi. Bir elini dalgınca üstüne atan Lucie'nin yanındaki yerini yatay olarak aldıktan sonra, bebeğin göz kapakları mavi boncuktan gözlerinin üzerine düşüverdi.

Issız evde bir süre dolaştım. Ortalık öylesine dağınıktı ki, buranın mutfak, yemek odası, salon, kitaplık olduğunu söylemem mümkün değildi. Kitaplar, yiyecekler, oyuncaklar, bahçıvanlık aletleri her şey her yerdeydi. Bizim evin manyaklık ölçüsüne varan düzenliliğiyle ne kadar da çelişiyor ya! Bu sıcacık öteberinin arasında yaşamak ne harika olurdu! Ne var ki asıl önemli keşif Nicolas'ın atölyesi oldu, bir tür camdan kafes, tam olarak eve eklenmiş bir verandaydı burası. Duvarlar tamamen geniş tuvallerle örtülmüş olduğu için, ışık yukarıdan geliyordu. İyi de böyle demek doğru mu acaba? Gerçekte her tuval kendi ışığını yayıyordu, ama elbette cam çatıdan gelen yalın ve gerçek aydınlık değildi bu, zengin, karmaşık, kaygılandırıcı ve aynı zamanda çekici bir ışıktı. Nicolas'ın yapıtlarına egemen olan renk, yaprak yeşili değil, özel bir yeşildi, tam olarak *güney denizinin mavisi* adı verilen kirli suyeşili. Bununla birlikte mukozayı, iç organı, yarayı anımsatan pembe lekelerle canlılık da verilmişti. Hayır, burada söz konusu olan safça bir bitkisel yeşil değildi, deniz sularından gelen ve çürüme olduğu kadar filizlenme de olan yaşamın temel rengiydi bu. Mitolojiye göre babası Uranos'un erbezlerini orakla dilim dilim eden Kronos, hepsini gökyüzünün balkonundan alıvermiştir. Orak, Malta Adası olmuştur. Pembe ve acı köpüklerle çevrili erbezleri uzunca bir süre dalgala-

rın üzerinde dalgalanmış. Kanlı bir meduza gibi dalgaların bir kumsala attığı bu şeylerden eşi benzeri görülmedik güzellikte bir kız çıkmış, kendisine Aphrodite *(aphros-köpük)* adı verilmiş ve daha sonra Latinlerin Venüs'ü ile özdeşleştirilmiştir. Nicolas'ın tuvallerinde bıkıp usanmadan betimlediği, dalgaların ve anaforların ninnilediği işte bu kıpır kıpır, doğurgan ve hayran olunacak güzellikteki et, dünyaya gelmek üzere olan ve özünde taşıdığı güçle dolu bu dişilikti. Bunun, aynı zamanda Lucie'nin derinlemesine on kez yinelenmiş bir portresi olduğunu belli belirsiz bir biçimde anladım; çünkü daha biraz önce onun kollarındaydım ve ondan yayılan kokular sinmişti her tarafıma.

Nicolas ile üç çocuğun aniden çıkıp gelmeleri beni incelemelerimden alıkoydu. Lucie'nin odasından sesleri geliyordu. Bağıra çağıra konuşmaların arasından Lucie'nin kahkahasının Tibo ile Tijoli'nin çığlıklarına karıştığı duyuluyordu ve ilk kez olarak yabancısı olduğum bir ad çalındı kulağıma: Olga. İyi uyumuş muydu? Kahvaltısını yapmış mıydı? Onlarla dolaşmaya geliyor muydu? Varlığını hissetmediğim bu Olga'ya aklım takılmıştı. Benim varlığıma gelince, ondan haberleri yok gibiydi. Beni atölyede ansızın yakalayan Nicolas oldu. "Ah, sen burada mıydın?" Bununla acaba atölyeyi mi, yoksa evi mi kastediyordu? "Yapıtlarımı nasıl buluyorsun?" Bu konuda hiçbir şey söyleyecek durumda değildim. "Hepsi burada. Bir tekini bile satmadım. Hepsi Lucie'nin. Resimleri onun için yapıyorum." Çepeçevre yürüyordu ve sağa sola el kol hareketleri yapıyordu. Çenesinin etrafını kolye gibi saran kısa bir sakalı vardı ve fitilli kadifeden kahverengi bir ceket ve pantolon giymişti. Boynunda bir de fuları olsa, tam anlamıyla bir zamanların ressam bozuntularına benzeyecekti. Yaşımın küçük olmasına rağmen, bana ayrıcalıklı ziyaretçi olarak davrandığını anladım; çünkü, söylediği gibi yapıtlarını ailesinin dışında kimse görmüyordu. Dışarıdan gelmiş tek tanıktım ben. Büyük bir kompozisyonun önünde durdu. Bir çocuğun, daha da kesinleştirmek gerekirse bir oyuncak bebeğin küçük siluetini tirşe renkte su çevrintileri kuşatıyordu. "Bu Olga. Lucie'nin, Olga'nın etrafında dönüp duran yaşamı bu." Lucie'nin yatağında birlikte yattığım bebeği tanıdım ve artık Olga'nın kim ol-

düğünü öğrendim. "Boşalmakta olan bir gölcük bu" diye bir yorumda bulundum. Gerçekte, üzerine bebek Olga'nın yerleşeceği bir boşaltma deliğinin etrafında sumercimekleri, yosun ve kurbağa yumurtası dolu bir suyun dönüp durduğunu görür gibi oluyordum. Nicolas şaşırmış gibiydi. "Ah! Sence boşalıyor mu dersin? Fakat öteki yönde dönerse, bu kez de dolar, değil mi? Ben, Olga'yı bir yaşam ve bolluk kaynağı olarak görüyordum. Sense tersini okuyorsun. Bak, bak.." Şaşkın ve üzüntülü bir tavırla bana bakıyordu. "Yanılıyor olabilirim" dedim, onu yatıştırmak amacıyla. "Tabii ki hayır, yanılıyor olamazsın. Resme bakan bir kişi yanılamaz. Gördüğü şey, yanılmaz bir gerçektir. Aynen Olga'da olduğu gibi. Lucie için katlanmak zorunda olduğu bir bela mı bu bebek? Bazıları bunun böyle olduğunu ileri sürüyorlar. Bense, tersine yaşamının sıcak ve renkli yuvası olduğunu sanıyorum. Gerçeği nasıl öğrenebilirim ki? Lucie bu konuda tek kelime söylemeye yanaşmıyor."

Bu söylevden fazla bir şey anlamıyordum, beni görünce hayret çığlıkları atan Tibo ile Tijoli'nin çıkagelmeleri üzerine rahatladım. Lucie ile Sophie'nin önlerinde çikolata kâseleri ve reçel sürülmüş ekmek dilimleri bulunan masada bekledikleri büyük salona sürüklediler beni. Nicolas da yanımıza geldi. Ben de aralarına yerleştim. En çok dikkatimi çeken şey, masanın ve yerlerin pisliği değilse de ihmal edilmiş olmasıydı. Muşambanın üstü ekmek ve pasta kırıntısından, süt ve komposto lekesinden geçilmiyordu ve Tijoli'nin hamsteri orada teklifsizce geziniyor, burnunu kâselere ve çanaklara sokup çıkarıyordu. Ağzından yalnızca tek heceli birkaç sözcük çıkan ve bütün ilgisini yanı başında, hemen masanın kenarında oturmakta olan bebek Olga'ya veren Lucie dışında herkes konuşuyor ve çığlıklar atıyordu. Ve bununla birlikte tecrit olmuş falan değildi Lucie. Tersine, bu evin temel direği olduğu; evin tümü, ailenin dört bireyi, artı kediler ve hamster, vb., burada her şeyin kaynağının o olduğu hissediliyordu. Bizler hepimiz onun çocuklarıydık, tabii Nicolas da. Hani canım yalnızca karısı için yaptığından ömründe tek bir tablo bile satmamış olan şu başarısız ressam (zaten bataklıklara özgü fokur fokur, nemli, hareli, küflü bu uçsuz bucaksız yüzeylere de ondan başka kim ilgi gösterebilirdi ki?).

Çikolata ve çörek payımı aldım, sonra iki çocuk beni dışarı çıkardılar. Onların çevreyi tanıyor olması ve benimse ziyarete gelmiş yabancı olmam, yaşımın onlardan büyük oluşunu telafi ediyordu. Ailenin demiryolu geçit bekçileri için yapılmış eski bir evde oturduğunu daha önce belirtmiştim. Karayolunu hemen hemen dik açıyla kesen Beaune-Arnay-le-Duc demiryolu, ben doğmadan çok önce kullanılmaz olmuş. Rayları ve traversleri sökmüşler. Hepsi evin yakınında yığılıydı. Nicolas bunlardan birkaçını kesme cesaretini bulduğunda -yüzyıllık odunlar sert mi sert oluyordu- evdeki şöminede ya da okuldaki sobada yakıyorlardı. Sınıfı dayanılmaz hale getiren ve avludaki tuvaletlerin kokusundan farksız olan kreozot kokusundan dolayı bu travers parçalarının sınıfta yakılmasına karşı çıkıyorduk. Eski demiryolunun toprak dolgusu, baldıran otlarının ve yabani kuzukulaklarının serpilip boy attıkları çakıllı, tuhaf bir karayoluna dönüşmüştü. Orada bisikletle dolaşılamıyor ve hatta doğru dürüst yürünemiyordu. Bununla birlikte hepimiz, "büyükler"in harika hikâyeler anlattıkları ürkütücü ve gizemli bu yere belli bir sefer yapmayı düşlüyorduk: İki kilometre kadar uzakta bir tünel, kocaman kara ağzını açmış, buluğ çağına girmek üzere olan çocukları yutmaya hazır bekliyordu. Bir büyüğün beklenmedik desteğinden yararlanarak iki kardeş o sabah oraya gitmeye karar vermişlerdi. Utkulu bir tavırla bana yanlarına aldıkları mumlan ve kibritleri gösterdiler. Vakit kaybetmeden yola koyulmak gerekiyordu.

Heyecandan kanat takmış uçuyorlardı ve mıcır kaplı yolda yel yepelek gittiklerinden onlara yetişmekte zorluk çekiyordum. Lokomotiflerin, yüzyıl boyunca çılgınca düdük çalarak tünelin ağzına daldıkları son derece düz ama gacır gucur tuhaf bir yoldu burası. Rayları ve traversleri kaldırılınca, kırık dökük disklerin ve semaforları hâlâ üstlerinde olan sinyal direklerinin sıralandığı acılı ve nostaljik bir çile yoluna dönüşmüştü. Sonunda bir tepeyi aştıktan sonra tünelin girişi göründüğünde, öteki dünyanın kapısına yaklaşmışım gibi bir duyguya kapıldım. Ne var ki çekimser kalmanın sırası değildi. "İçeride ne arayacağız?" Sorum, iki kardeşin coşkusunda eriyip gitti. Tünelin ağzı, rastgele karalanmış GİRMEK TEHLİKELİ VE YASAKTIR sözcüklerinin yer aldığı bir levha ve birkaç

dikenli telle yarım yamalak kapatılmıştı. Ama. Tibo ile Tijoli tünelin içinde kaybolmuşlardı bile.

Uzun süre mıcırlar üzerinde yürüdükten sonra, yer, tuhaf bir biçimde yumuşamış ve esnemiş gibi görünüyordu. Ağaç dalcıkları, daha doğrusu yan yana dizilmiş bitmez tükenmez çalı yığınları üzerinde yürüyordunuz. Hava hareketsiz, serin, nemliydi ve durup kulak kabarttığınızda uzaktan bir dere çağıltısı duyuluyordu. İki kardeş, her biri bir mum yakmıştı ve bunları başlarının üzerinde havaya doğru kaldırarak ilerliyorlardı. Mumlardan yayılan parıltı son derece zayıftı ve giderek yoğunlaşan karanlık nedeniyle bir süre sonra olduğumuz yerde kalakaldık. Arkamızı dönünce, tünelin girişini, kubbe biçiminde ışıklı ağzı görüyorduk. "Az sonra çıkış da görülür" dedi Tibo, "Tünel dümdüz, bunu biliyorum." Birkaç adım daha attık, ama zifiri karanlık karşısında yeniden durmak zorunda kaldık. Tibo mumunu kardeşine verdi. "Ben çalı toplayıp meşale yapayım." Derenin çağıltısı ve nem giderek artıyordu ve bizleri yatıştırıcı bir serinliğe boğuyordu. Kendimi, ailemden, okulumdan, beni mutsuz kılan tüm değişikliklerden tamamen uzak hissediyordum. "İnsan öldüğünde de böyle olmalı" diye düşünüyordum. Bir çıtırtı duyuldu, ardından da ani bir ışık göründü. Tibo elinde alev alev yanmakta olan bir deste çırpı sallıyordu. "Haydi!" Yeni baştan ilerlemeye koyulduk. Taban artık çok hafif bir meyille iniyordu. Üstümüzdeki kubbe nemden ışıl ışıl parlıyordu. Başlarımızın üzerinden beyaz bir şey geçti ve kayboldu. "Bir melek" diye bağırdı Tijoli. Fakat yeni baştan, bu defa kesin bir şekilde durmak zorunda kaldık. Kubbe çökmüştü ve önümüzde üzerinden bir sel yatağının şakır şakır boşaldığı bir toprak ve kaya yığını oluşturuyordu. "Tüneli bu kaynak mahvetmiş olmalı" dedi Tibo, yerinde bir değerlendirmeyle. Tijoli diz çöküp ellerini fokurdayan suya daldırdı. Sonra şöyle bir yarım dönerek üzerimize bir avuç su sıçrattı. Meşale söndü. Yüzüm sırılsıklam olmuştu. İçgüdüsel olarak, karanlıklar okyanusunu delip geçen küçücük bir ışığa, yani tünele girdiğimiz noktaya doğru döndürdük yönümüzü. "Bu defa dönüyoruz" dedim. Ve birden bir korkuya kapıldım. Buruk bir koku burnumuza ulaşıyor, öte yandan ışıklı delik kızarıyordu. "Çalı demetleri! Çalı demet-

lerini ateşe verdiler! Çabuk, kaçalım!" dememle iki kardeşi kollarından tutup fırladım. Yer kayıp duruyordu, ama özellikle, ilerledikçe duman yoğunlaşıyordu. Aşılması gereken alevlerle kaplı bir bölge olduğunu biliyordum. Her şey buranın genişliğine bağlıydı. Tibo ve benim ayakkabılarımız sağlamdı, ama Tijoli'nin çıplak ayaklarında yalnızca sandalet vardı. Can havliyle "Ayaklarım yanıyor!" diye bağırdığında, artık birbirimizi görmez olmuştuk. Onu kucağıma alıp, bu sefer de düşmekten korka korka yürümeye devam ettim. Alevlerle kaplı alan göründü. Tünelin girişinin yakınlığına bakılırsa, otuz metreden fazla görünmüyordu. Tibo'nun peşi sıra ben de daldım... Nabukodonosor adına yakılmış ateşten sapasağlam kurtulan genç İbraniler Sidrak, Misak ve Abdenago örneği, bir duman seli içerisinde kendimizi açık havaya attık.

Bizleri karşılayan Nabukodonosor değil, köyün, yasak tünelden dumanların yükseldiğini görüp merak eden üç jandarması oldu. Buna bir de ortalıktan kaybolduğumu gören babamın jandarmaları uyarmasını eklemek gerekiyordu. İsten ve gözyaşından kir pas içinde kalmıştık. Mor alevlerle kaplı bulutlar kusan karanlık ağza doğru döndük. Bu cehennemden sağ sağlim kurtulmuş olmamız, akıl alacak gibi görünmüyordu! Yaşamım boyunca bende iz bırakacak olan fantastik bir görünümün ortaya çıkması işte tam o anda oldu. Kapkara islerin, yalım yalım alevlerin orta yerinde beyaz bir kuş çırpınıp duruyordu. Biraz önce başlarımıza çarpan gece kuşuydu bu. Tıpkı "kutsal ruh"un şeytani bir kuşu gibi olduğu yerde bir süre kanat çırptıktan sonra kendini toparlayarak yükseldi ve başlarımızın üzerinden geçip ağaçların arasında kayboldu. Dümdüz yüzünü ve bize doğru dönük yuvarlak gözlerini görecek kadar vaktimiz oldu. Böylece, bizim hatamız yüzünden, Minerva'nın kuşu, karanlıklarda uçup duracağı yerde, filozofun dediği gibi aşinası olduğu sevimli karanlıkları bırakıp deliler gibi öğle güneşine doğru kaçıyordu.

Sonrası hazin oldu ve anlatılacak fazla bir şey yok. Jandarma eşliğinde Lucie'nin evine döndük, iki kardeş orada kayıplara karıştılar. Bana gelince, yeniden babamın evine götürüldüm. Bugün, annemin kaçışının ardından benim de kaçışımın babamda yaratabile-

ceği çöküntüyü hesap ediyorum. Tıpkı anneme yaptığı gibi sert bir tepki gösterdi. Gözetim altında geceleyin Cahors'a götürülüp yatılı olarak Cizvit okuluna kaydedileceğimi öğrendim. Babamın annemden ve Lucie'den ne tür bir intikam alma yolunu seçtiğini ancak çok sonraları öğrendim. Lucie için, yalnızca rüştüne ermemiş çocuğu baştan çıkardığı gerekçesiyle bir şikâyet dilekçesi vermişti. Öğretmen olması, Ceza Yasası'nın 333. maddesi uyarınca durumunu çok daha ağırlaştırıyordu. Anneme gelince, yedi yıl boyunca ondan haber alamayacaktım. Suskunluğunun nedenine gelince, on beş yaşıma geldiğimde aramızda çıkan bir tartışma sırasında babam kendisi söylemişti. Boşanma annemin aleyhine sonuçlanmıştı. Bununla birlikte babam kendisine hatırı sayılır bir -âşığının da masraflarını karşılamaya yetecek kadar- nafaka vermeyi üstleniyordu. Buna karşılık annemin de benimle tüm ilişkilerini kesmesini şart koşuyordu. Ne bir ziyaret, ne bir mektup... En ufak bir kuşkulanma durumunda aylıkların musluğu kapanacaktı. Sözleşmenin maddelerine harfi harfine uyan annem, benim çağrılarıma mezar sessizliğiyle karşılık vermişti. Böyle bir durum karşısında anneme ve babama karşı duyduğum aşağılama ve öfkenin derecesini anlamak için bir yeniyetmenin ne denli duyarlı olduğunu bilmek gerekir. Ah, meğer nasıl da aldatmışlardı beni, mutsuz olmam için aralarında ne güzel uzlaşmışlardı ya! Bu duygudan ancak yirmi üç yaşımda, hayat arkadaşım olacak kadına rastladığım gün kurtulmuştum.

Ama iki yıl önce, Lucie'nin ne olduğu kafama takıldı. Geçici bir süre için babamın şatosunda bulunduğum sırada terk edilmiş demiryolunu dolaşmaya gitmiştim. Geçit bekçisinin evinde tanımadığım bir aile oturuyordu. Sarı bir köpek havlayarak üstüme atıldı. Tünelin ağzına kadar gidecek cesareti bulamadım. Yolda karşılaştığım postacıdan, Lucie'nin ailesinin beş üyesinin mektuplarının beş ayrı adrese gönderildiğini öğrendim, dağılmışlardı. Bana Lucie ile Nicolas'ın adreslerini verdi. Lucie, Beaune'daki kız lisesinin müdireliğini yapıyordu. Nicolas ise Dijon'da bir teknik resim atölyesini çalıştırıyordu. Görünüşe bakılırsa ayrılmışlardı.

Beaune Lisesi'ne telefon ederek oraya gideceğimi haber vermiştim. Lucie beni öğrenci velilerinin görmek istedikleri neşeli ve

ciddi bir tavırla bürosuna aldı. Altıncı sınıfın cömert ruhu, bekçi evinin pasaklı hizmetçisi, göğüsleri, karnı ve on yaşımda bir gece mutluluğu tattığım baldırlar neredeydi? Mükemmel, kusursuz, üslup sahibi biri olmuştu Lucie. Gerilmiş saçlar, donuk makyaj, çekik ve duygusunu ele vermeyen gözler, zarif küplü külrengi bir elbisenin üzerine taktığı beyaz patiskadan yuvarlak küçük yaka ile modern bir rahibeyi çağrıştırıyordu. Cilalanmış bu mankenin gerisindeki sevdiğim sıcacık kadını yeniden bulmak için tutkuyla onu süzüyordum.

Kaçınılmaz olarak geçmişi andı, ona göre uzun bir araştırma ve hatalar dönemiydi bu. Az daha ortadan yok olmasına neden olacak fantazmalara kapılmıştı. Neyse ki şahane bir doktor -gerçeği söylemek gerekirse onu tedavi etmekten çok ruhunu kurtarmıştı- kendini daha iyi tanımaya zorlamıştı onu. Bir arınma, benliğindeki sarsıntıdan ve uygunsuz olan her şeyden kurtulma, onu şeffaf, etkin, sağlıklı, yepyeni bir kadın yapmıştı. Öğretmenlik mesleğine iki yıl ara verdikten sonra yeniden okulun yolunu tutmuştu. Ama bir üst düzeyden. "Ders vermek" artık onun için değildi. Sınıf dediğin nedir? Otuz başlı, altmış ayaklı büyük bir hayvan. Kıpır kıpır, gülen, yerinde duramayan, fısıldayan, kaşınan, uyuklayan, düşler kuran bir canavar. Ve ayrıca sinsi, önceden kestirilemez, mevsime, fırtınaya, ağustos sıcaklarına, ayaza karşı duyarlı. Öğretmen kendini canavar tarafından sarıp sarmalanmış hisseder, kimi zaman yumuşak bir jöle içinde yapış yapış olmuş, kimi zaman bir asit kazanına yuvarlanmış gibi dört bir yandan kemirilmiş ya da kendisini hipnotize eden biçimsiz bir kitlenin gözü olarak ortaya çıkar. Uzun süre bedensel cezalar, öğrenen vücutla öğreten vücut arasında normal fiziksel bir temas kurdular. Doğru, mantıklı, ama bu arada sado-mazoşist duygululuk saçan bir temas. Sırf karşılıklı konuşmayla çözümlenebilecek insan-aşırı insan ilişkisi için gerekli güvenlik supabıydı bu. Bunun modası geçti. Her ne kadar bazı anne-babalar gelip öğretmene, gerektiğinde çocuklarını dövmesini tembih etmekten geri kalmazlarsa da ve her ne kadar, öğretmenleriyle tam olmayan bir ilişkileri olduğunu az da olsa kavrayan bazı çocuklar, davranışlarıyla "Döv beni" diye kaşınırlarsa da, öğretmen onların bu

çekici, ama aynı zamanda da tehlikeli kışkırtmalarına kapılmamayı bilmelidir.

Doğrusu bu ya öğretim acımasız bir biçimde insana kişiliğini kaybettirici bir yapıya bürünüyor. Ve mantıklı bu. Çünkü ailesinden okula geçen çocuk için tam bir kopma söz konusu. Okul, büyük bir aile değildir. Biyolojik çevre olan aile duygusal etkilere ve birtakım tutkulu akımlara boyun eğer. Eşitsizliğin, sevimsiz bir aradalığın, duygusal kaprisin egemenliğidir bu. Bazen bu anarşi önlenmeye kalkışılır. Sofrada temiz kıyafet, bazı çevrelerde kural haline gelmiş sizli bizli konuşmalar, tabuların tabusu olan aile içi cinsel ilişki yasağı (bununla birlikte alışılmış suskunluk içinde alabildiğine ihlal edilir), ailede biraz terbiye işine girmek için bir dizi girişimler. Ailede anne öğretmense ve dersine girdiği sınıfta kendi çocuklarından biri varsa, durum adamakıllı zorlaşıyor. Kızı Sophie ile olan işte buydu ve evdeki "anne" ile okuldaki "madam" arasındaki ayrımı ona kabul ettirmek için elinden geleni yapmıştı. Çünkü gerçek düzen ancak okulda bulunur. Yalnızca adaleti kendisine ilke ediniyor. Tüm öğrenciler yönetmelik karşısında eşittir. Önemli olan sadece çalışma ve disiplindir. Ailesinde mutsuz olan bir çocuk, "Beni sevmiyorlar" der. İsyan bayrağını çeken bir öğrenci ise "Haksızlık bu!" der. Bu ikisi çoğu zaman aynı çocuktur ve aradaki farkı gayet güzel anlamıştır.

Lucie'nin sakin, yansız ve açık seçik söylevini dinliyorum. Ve ona, camdan yapılmış, kendisi de saydam, soğuk ve renksiz kadına bakıyordum. Ah, gurusu* onu ne güzel yıkamış, durulamış, kurulamış! Bu noktaya nasıl ulaşmıştı Lucie? Ve nereye gidiyordu? Bu ikinci soruyu bir hükme vararak yanıtladı. Modern eğitimin ulaştığı nokta bilgisayardır, her türlü duygusallıktan yoksun ve dolayısıyla son derece sabırlı ve nesnel bu robot-öğretmen karşısına yerleştirilen bir tek öğrencinin tüm özelliklerini, yeteneksizliklerini yeteneklilik olarak hesaplar ve programın bilgilerini ona uygun bir ritimle hazırlar, dedi. İşte bu idealle çalışıyormuş...

Bu görüşmeden ayrıldığımda biraz başım dönüyordu. Şu soruyu kendi kendime yineleyip duruyordum: Bu noktaya nasıl vardı?

* Guru: Manevi önder anlamında Sanskritçe sözcük, (ç.n.)

Ya çevresini kuşatan öteki gizemler: Ben, Cahors'daki yatılı okula verildikten sonra ailede neler olup bitmişti? Lucie, Nicolas'dan neden ayrılmıştı? Bu konuda artık yalnızca Nicolas'ın beni aydınlatabileceğini umuyordum. Birkaç gün sonra, çizimci olarak görev yaptığı teknik araştırmalar bürosuna telefon edip kendisiyle konuştum. Benimle görüşmesinin bir süre mümkün olmadığını, ama uygun ortam çıkar çıkmaz haber vereceğini söyledi. Adresimi not etti. İki hafta sonra, ondan tüm sorularıma yanıt veren bir mektup aldım. Lucie'nin benimle konuşurken ısrarla siz demesi karşısında donup kalmıştım. Nicolas'ın mektubundaki samimi hava karşısında birden içim ferahladı.

Sevgili Ambroise'çığım,

Birlikte sürüklendiğimiz o korkunç serüvenin ardından nihayet ortaya çıkıyorsun demek. O kısacık telefon görüşmemizden çıkardığıma göre, bizim evde olup bitenler konusunda pek bir bilgin yok. Çünkü baban seni eski çevrenden uzaklaştırmaya çalıştı, ayrıca Lucie ye yaptığın ziyaretten de bu konuda bir şey öğrenemezsin, bunu biliyorum. Fakat babanın, onu rüştüne ermemiş bir çocuğu baştan çıkarmakla suçlayan bir şikâyet dilekçesi verdiğini biliyorsun. İçinde hiçbir kötülük olmadan geceyi onun kollarında geçirmiş olman, dosyasını hayli kabarttı. Eh öyle işte, elden ne gelir! Araya cinsellik katılarak bu işin adamakıllı dramatize edilmesi gerekiyordu. İşte böylece, ceza mahkemesine çıkma, hapse girme, ne bileyim artık bir dizi tehditle karşı karşıya olan bizim Lucie, Dijon Akademisi tarafından kızağa alındı. Çocuklar, dostlarımız ve ben, eğer Lucie'nin bizleri ürküten bir ruhsal çöküntüye yuvarlandığını görmemiş olsaydık, bu saçmalıklara gülüp geçmeye hazırdık. Hayır, Lucie olayları bu kadar hafife almıyordu! Konuşmuyor, ağzına bir lokma yiyecek koymuyor, yerinden kıpırdamıyordu. Günlerce, Olga'yı bağrına basıp, (Olga, hatırlarsın belki, hani şu maskot bebeği) bakışları bir noktaya dikili kalıyordu. Yaşamındaki bu kasırgada bu bebeğin onun için tek cankurtaran simidi olduğunu söyleye-

si geliyordu insanın. Bu böyle sürdü. Bizler için bitip tükenmek bilmeyen bir süre. Sonunda bir doktor çağırmak zorunda kaldık. Bir psi.... diye başlayan bir şeydi ya, ne bileyim işte, unuttum gitti. Geldi adam, diyalog kurmak istedi ama Lucie yanaşmadı. Adam haftada iki kez Lucie'nin onu görmeye gitmesine karar verdi. Ayrılmadan önce de şöyle dedi: "Sorunun anahtarı bu bebek." Adama karşı önyargılı olmama karşın, sözünden etkilendim. Doğrusu bu ya, oldum olası kuşkulanmıştım. Böylece Lucie'yi düzenli olarak Beaune'a, onun muayenehanesine götürmeyi kabul ettim. Aşağı yukarı bir saat orada kalıyor, sonra alıp getiriyordum onu. Olayların zorlamasıyla bu psikoterapinin etkilerini adım adım takip ediyordum. Lucie'nin yavaş yavaş suskunluğundan sıyrıldığını gördüm ve bu önceleri büyük bir sevinç kaynağı oldu. Ölü, dinliyordu. Bu arada Dijon Akademisi'nin araya girmesi üzerine baban şikâyetini geri aldı ve mahkeme takipsizlik kararı verdi. Her şey normale dönmüş gibi görünüyordu, işte o zaman Lucie'de beni önceleri şaşırtan, sonra düş kırıklığına uğratan bir değişim fark ettim. Her hafta gözümün önünde oluştuğunu gördüğüm yeni Lucie yi sana betimlememin bir yaran yok. Ulaştığı sonucu kendin gördün. Bir gün, Beaune dönüşünde, "Eve uğrayalım, sonra Commarin'e gideriz"dedi. Hiçbir açıklama istemeden dediğini yaptım. Eve girmesiyle çıkması bir oldu. Elinde söğüt dalından ağzı kapalı bir sepet ile bir bel vardı. Şaşkınlığımı tahmin edersin. Böylece Commarin'e çıkıyoruz, burası, kuşkusuz sen de biliyorsundur, onun doğduğu köy. Araba köyün sokağına yönelirken: "Sola dön, mezarlığa gidiyoruz” dedi. Arabayı kapının parmaklıkları önünde durdurduk. İçeri girdik ve Lucie bir mezara doğru yöneldi. Mezar taşının üzerindeki şu yazıyı şaşkınlıkla okudum: Lucie M. Karımın adı burada hemen yanı başımda yer alıyordu! Mermere kazınmış ve Lucie'nin sekiz dokuz yaşındaki resmi olabilecek bir de fotoğraf vardı. Ve karım bele saldırıp mezarın dibinde, olmayan çiçekler için düzenlenmiş, otlarla kaplı dikdörtgen alanı kazmaya koyuldu. Orada küçük bir çukur kazıdı. Sonra sepeti açıp Olga’yı çıkardı. Sorunun anahtarı, demişti psikiyatr onun için. Bir de beyaz ipekten bir şal var. Bebeği tıpkı kefene sararmış gibi bu şala dolay ip çukurun içine yatırdı. So-

nunda toprak atarak üstünü düzleştirip, yöreyle aynı düzeye getirdi. Bitti. Lucie, Lucie'nin sevgili bebeğini Lucie'nin mezarının dibine gömüverdi. Ne halt edeceğimi şaşırdım kaldım. Sessizce gerisin geri yola koyulduk, ama Lucie düşüncelerimi içime attığımı bildiğinden, bana bazı açıklamalar yapmaya razı oldu. Bundan cesaret alarak daha sonra ölçülü bir biçimde onu yine sorguladım ve gizli hikâyesini, kocası olduğum halde en ufak bir kırıntısını bile bilmediğim bir hikâyeyi öğrenmiş oldum.

Küçük esnaf bir ailenin tek çocuğuydu. Annesi ve babası Commarin'deki tuhafiye ve şapka dükkânına miras yoluyla sahip olmuştu. Nedenini bilemeyeceğim, ama bana öyle geliyordu ki, bu işin rahat ve pinti havası, bu insanların suskun, marazı ve softa davranışlarıyla oldukça denk düşüyordu. Lucie, bir gün bir rastlantı sonucu köy mezarlığında kendi adının, soyadının ve fotoğrafının yer aldığı bir mezar gördüğünde dokuz yaşlarında olmalıydı. Korkunç bir şok geçirdi, ama ailesine hiçbir şey çıtlatmadı. Hiç kuşkusu yoktu: Ölmüştü, gömülmüştü ve masallardaki hortlaklar gibi hayaletlerin sözde yaşamlarını sürdürmeye mahkûm edilmişti. "Bu her zaman sevimsiz bir şey değildi" dedi bana. "Hafif, sorumsuz, hiçbir şeyi ya da kimseyi ciddiye almama yetkisine sahip görüyordum kendimi. " Kendi mezarını çiçeklendirmek için mezarlığa giderek sürdürdüğü bir tür cenaze sarhoşluğu içinde yaşıyordu.

İki üç yıl bu böyle devam etmiş, ama bir gün, gerçek, hoyratça kendini kabul ettirmiş. Tavan arasında kilitli bir yol sandığı varmış. Lucie, bu kilidin anahtarını ele geçirmeyi nasılsa becermiş ve sandığın içindekileri görmüş. Geçmişti bu, Lucie'den, bir başka Lucie'den kalan kalıntılar, anılardan ibaret geçmiş: Giysiler, oyuncaklar, bir bebek (Olga), kocaman bir fotoğraf albümü. Bir tomar reçete ve bir cenaze davetiyesine eklenmiş bir defin belgesi. Bütün bunlardan çıkarıldığına göre, dokuz yaşında geçirdiği bir menenjit sonucu ölmüştü. Anne babasının, yerini kız kardeşine, yani yola çıkmış olan ve onun öldüğü yıl dünyaya gelen bir başka Lucie'ye, Lucie'me, Lucie'mize bırakarak, bir daha dönmemek üzere çekip giden bu ilk kızlarını hatırlatan ne var ne yok, bu sandığa tepiştirdikleri açıkça görülüyordu.

Şimdi Olga'nın kim olduğunu, onu odasına indiren Lucie'nin, ona büyük bir özen göstermeyi ve üstüne titremeyi neden görev haline getirdiğini öğrenmiş oldun. Ölümün aldığı ve sonsuz bir çocukluğa hapsettiği kız kardeşi, aynı zamanda da onun tıpatıp benzeriydi. Ona gösterdiği özenin amacı, her adımda ortaya çıkan bu gölgeyi önlemek ve topluma kazandırmaktı. Formül hayranlık vericiydi ve geçit bekçisinin evini on yıl boyunca renkli ve cıvıl cıvıl bir mutlulukla doldurdu. Hayranlık verici, verimli, ama kırılgan. Tıpkı gözüpek, nazik, sihirli ama istikrarsız, tehlikeli bir yapı iskelesi gibiydi bu; kaldı ki aydınlık bir bilinç ile karanlık bir yüreğin sınır noktasına kuruluydu.

Bundan ilk yararlanan ben oldum. Kendi halinde sıradan bir desinatördüm. Lucie beni gördüğün tabloların ressamı yaptı. Belki de günün birinde gelecek kuşaklar onları keşfeder, ben öldükten çok sonra. Gerçekte benim yaptığım, Lucie'nin yaydığı renkleri aynen, olduğu gibi tuvale geçirmekti. Yanardönerlik. Bu sözcüğü gelişigüzel buluverdim. Bazı cisimlerin, gökkuşağının renklerini üretirken kullandıkları özellik. Lucie bu özelliği nereden almıştı? Bu soruyu hiç düşünmeden şöyle yanıtlıyordum: İçerisinde bulunan gölgeden, ölmüş ve uykulu gözlü bebek Olga'ya dönüşmüş şu öteki Lucie'den. Ne var ki yapı bu kez de dayanıksızdı. Bu kadar sürmesi bile bir mucize. Yanar dönerliği, Lucie okşayıcı bir yelpaze gibi öğrencileri üzerine yayıyordu. Okulculuk oynamıyordu. Kızlarıyla haddinden f azla suç ortağı, küçüklerle haddinden fazla anne, büyüklerle haddinden fazla kadın. Bu böyle süremezdi. Hem kendi çocukları vardı, buluğ döneminin bir sonucu olarak annesinin küçük rahibesi haline gelen Sophie'nin eleştirel bakışı, Tijoli tarafından tamamen taklit edilen Tibo'nun gitgide ağırlaşan suçları (tünel yangını, serseriliklerinden yalnızca biri oldu). Ve ben, karısının sırtından geçinen başarısız ressam... Haksız yere kendini suçlama. Senin kaçışın ve babanın kabalığı daha önce sallanmakta olan bir yapıyı yıktı. Psikiyatr ona öldürücü darbeyi vurdu. Daha ilk müdahalesinde resim yapmayı bıraktım. Neyin resmini yapacaktım ki zaten? Işık yayma olayı bitmiş, yanardönerlik sönmüştü. Yeni baştan gençliğimdeki desen çalışmalarına döndüm, yani siyah beyaza. Bugün motor parçalarının teknik

resimlerini çiziyorum. Hummalı tuzlalarım ve yapış yapış bataklıklarımla ne kadar da uyumluya, değil mi? Fakat bu benim Lucie'ye sadık kalma, kendimi yeni Lucie'ye uydurma tarzım olmasın sakın? Ben de gölgesi ve rengi olmayan ışığın tarafını seçtim. Hepimiz oradayız ve sen benim gözümde, Broceliande ormanının kutsal gölgesinde kat ettiğimiz bu uzun yolda bizimle bir anı paylaşan ayrıcalıklı bir varlık olarak kalacaksın. Ve orman, bizleri gün ışığının sertliğinde yalnız başımıza bırakarak, yeni baştan arkamıza gizlendi. Üzerinde durmamayı bilmek gerekiyor. Yaşamaya devam etmek için güçlü olmak gerekiyor.

Nicolas

Üzerinde durmamak. Yöneldiğimiz kutsal gölgeyi arkamızda bırakmak. Var gücümle karşı çıkıyorum buna. Bu gölgeyi sonsuza kadar kalbime gömdüm ben. Ve Tijoli'nin tünelin karanlığında vaftiz yaparmışçasına yüzüme fırlattığı su ebediyen kazındı beynime. Güneşin ortasında, uğuldayan bir alev bulutundan fırlayan Minerva'nın beyaz kuşu benim simgem olarak kalacak.

* Britanyalı efsanevi önder Arthur'un yaşamını ele alan *Yuvarlak Masa* ğova/yeter/romanındaki büyücü Merlin'in yaşadığı orman, (ç.n.)